

OSNOVNA ŠKOLA ŽNJAN-PAZDIGRAD

Stručno-razvojna služba

Split, 3.travnja 2020.

VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE TIJEKOM NASTAVE NA DALJINU – *sažetak pisanih preporuka ministarstva obrazovanja i znanosti**

Uvodne pretpostavke

Budući da nije izvjesno kada će se učenici vratiti u škole, učitelji su od idućeg tjedna dužni započeti s procesima vrednovanja i ocjenjivanja, kako bismo omogućili zaključivanje ocjena na kraju ove nastavne godine.

Nastava na daljinu odvija se u izvanrednim okolnostima i treba iskoristiti sve njezine prednosti, a pokušati umanjiti većinu nedostatka. Takav način nastave, za koji se očekuje da bude kratkoročan, ne bi trebao biti prepreka u daljnjem napredovanju učenika, a pogotovo u njihovu prijelazu na višu razinu obrazovanja. Pored usvajanja ishoda učenja putem bitnih sadržaja, naglasak je na dobrobiti učenika i poticanje učenja, a ne na ocjenjivanju naučenog.

Pritom je kontakt učitelja s učenicima i roditeljima važan kako bi se stvorio krug povjerenja za učinkovito učenje. Također, u virtualnom okruženju potrebni su jasna struktura i vrijednosti, što uključuje i sustavni razvoj poštovanja rada i nulte tolerancije za nedopuštena i neprihvatljiva ponašanja. Naime, učenici trebaju biti svjesni odgovornosti prema sebi i svojem znanju te ih trebamo odgajati tako da ne predaju uratke koje nisu posve samostalno napravili. Roditelji u tom smislu imaju veliku odgovornost i na njima je da učeniku pruže trajnu potporu u procesu rasta i svjesnosti za odgovorno ponašanje.

Vrste i načini vrednovanja

Da bismo vrednovali, u prvom redu moramo pratiti rad učenika, poticati njihovu aktivnost i suradnju - kako s učiteljem, tako i s drugim učenicima. Za utvrđivanje upravo tih vještina virtualno okruženje izvrsno je mjesto jer se sve aktivnosti bilježe, a pitanja i komentari mogu se postavljati i nakon zadanog vremena. Dakako, izvrsno je i to da drugi učenici mogu odgovoriti na postavljena pitanja i probleme, što je poželjan scenarij vršnjačke suradnje u nastavi na daljinu.

Kod provođenja **formativnog vrednovanja** (*vrednovanje u svrhu učenja i vrednovanje kao metoda učenja*) nema potrebe strogo kontroliranja okruženja, ni u stvarnoj, a ni u virtualnoj učionici, jer je naglasak na kvalitetnoj povratnoj informaciji učeniku o tome kako da unaprijedi svoje učenje.

Metode **sumativnog vrednovanja** (*vrednovanje naučenog*) u našim školama su međutim još uvijek pretežito tradicionalne. Postojeće metode uključuju one koje se temelje na usmenom ispitivanju te pisanim ispitima znanja u kontroliranim uvjetima.

Za potrebe izvođenja nastave na daljinu uvode se neke prikladne metode provjere znanja i vještina, na temelju kojih se učeniku može dati i odgovarajuća ocjena. U tu svrhu potrebna je prilagodba usmenih i pisanih provjera, a smanjuje se i broj i opseg provjera. Pritom je upotreba tih načina provjere i njihova učestalost ovisna o predmetu, nastavnoj cjelini, a naročito o odgojno-obrazovnim ishodima.

Konačno, tu je i **samovrednovanje**. Ono čini učenika motiviranijim i otvorenijim za učenje, a u samoprocjenu svoga rada i postignutih ishoda predlaže se i uključivanje roditelja. Tijekom sljedećeg tjedna provest ćemo i anketu među učenicima i roditeljima o tome koliko su učitelji uspješni u izvođenju nastave na daljinu. Pritom je korisno da učenici i roditelji daju konkretne prijedloge za unapređenje nastave na daljinu. Bez obzira na rezultat, odgovore ćemo raspraviti u virtualnoj zbornici kako bi svi dobili povratne informacije jedni od drugih. Analizu kvalitete provest će stručni suradnici, kako bi se zajedničkim djelovanjem pronašla rješenja i osigurala što bolja kvaliteta učenja i poučavanja.

Usmene provjere

Najjednostavniji način za provedbu usmenog odgovaranja je putem videokonferencije. Preporuka je da se takvo ispitivanje provodi za predmete u predmetnoj nastavi koji imaju tjednu satnicu četiri sata tjedno. Za predmete koji imaju satnicu tri sata tjedno, usmeno ispitivanje preporuča se provesti ako se učenika tijekom nastave na daljinu ocjenjuje zaključnom ocjenom odličan ili ako učitelj procijeni da nema dovoljno elemenata za zaključivanje pozitivne ocjene i da je ovo primjereni oblik ispitivanja. U preostalim slučajevima ne preporuča se da učitelj provodi usmeno ispitivanje tijekom izvođenja nastave na daljinu.

Pisane provjere

Kako bi se učenike potaknulo na kontinuirani rad, učitelji i prije organizacije usmene ili pisane provjere traže da učenici rješavaju jednostavne samoprovjere (digitalni zadatci, on-line kvizovi).

U virtualnom okruženju imamo priliku primijeniti veliki broj inovativnih metoda vrednovanja koje su prikladnije za provjeru viših razina kognitivnih procesa, ali i koje su poticajnije učenicima. Pitanja koja se postavljaju mogu uključivati povezivanje sadržaja s vlastitim iskustvima i pritom je središte vrednovanja na procesu učenja i svjesnosti o učenju, a ne na naučenim činjenicama. Tako se u Hrvatskom jeziku ili Stranim jezicima može tražiti poveznica književnog djela sa stvarnim događajima u suvremenom društvu, a gramatiku se može provjeravati implicitno u pisanom ili usmenom obliku izražavanja.

U nekim predmetima kao što su Matematika, Fizika i Kemija, uobičajeno je da se češće provjerava pisanim putem, jer to uključuje postupak rješavanja zadataka. Pritom se mogu upotrebljavati novi

digitalni alati, ali i jednostavna tehnika rješavanja i fotografiranja pisanog rada kojeg učenici šalju učitelju na uvid. Učitelji uglavnom poznaju svoje učenike, a prateći njihov proces učenja, vježbanja i napredovanja mogu procijeniti jesu li oni radili samostalno te tako neopterećeno vrednovati njihovu razinu naučenog. Nakon predaje pisanog testa koji ima značajni utjecaj na ocjenu, učitelj organizira i kratak usmeni razgovor/chat kako bi s učenikom prošao kroz njegov uradak i razjasnio poteškoće (ili rješenja) testa.

U ovoj situaciji kad roditelji i djeca više vremena provode zajedno zbog ograničenja kretanja, postoji mogućnost da učenici više nego dosad uključe roditelje u zajedničko učenje na istraživački i iskustveni način. Učitelj ipak treba jasno naglasiti granicu između situacije u kojoj roditelj daje potporu učeniku i pomaže mu savjetom, od one u kojoj roditelj umjesto učenika obavi određeni dio posla.

Treba ipak imati na umu da je nužno osigurati uravnoteženi pristup davanju zadataka i obaveza učenicima, kako bi oni mogli u predviđenom vremenu sve obaviti. Stoga će se u virtualnim zbornicama i učionicama dogovoriti termini „većih ispita“. Većim ispitima smatraju se usmeni ispiti iz nekog predmeta, testovi u pisanom obliku ili rokovi za predaju složenijih zadataka, a oni će biti prikazani u mjesečnom vremeniku pisanih provjera znanja. Preduvjet svakog vrednovanja naučenog je razumijevanje učenika pa će učitelji prije samih provjera učenicima pojasniti kriterije i elemente vrednovanja.

U nastavi na daljinu mogu se dogoditi i neke promjene. Događa se da inače tihi i povučeni učenici zbog svojih digitalnih vještina i znanja postaju vrlo aktivni, i samostalni, a samim time i poticajni za druge učenike. Stoga se aktivnost i rad uvijek trebaju prepoznati i pozitivno vrednovati.

Domaće zadaće se također vrednuju s obzirom na njihovu kvalitetu, ali i redovitost. Pritom je važno da učenik dobije povratnu informaciju, koja mu je smjernica za daljniji rad kod kuće.

Vrednovanje i ocjenjivanje u razrednoj nastavi

Budući se u razrednoj nastavi komunikacija učenika i učitelja uglavnom odvija posredstvom roditelja, nije nužno imati u svim nastavnim cjelinama svih nastavnih predmeta brojčane ocjene u ovom razdoblju u kojem se provodi nastava na daljinu.

Također, nije potrebno provesti sve planirane provjere znanja i vještina. Međutim, trebamo osigurati ostvarivanje onih odgojno-obrazovnih ishoda koji su vezani uz **temeljne pismenosti** (čitanje i razumijevanje pročitane, računanje, temeljne spoznaje o svijetu koji nas okružuje), ali i vrijednosti koje su temelj odgojno-obrazovnog procesa.

U okolnostima u kojima učenici moraju ostati kod kuće i kad su osobito usmjereni na digitalne sadržaje, čitanje kao jedna od temeljnih kompetencija ne smije biti zanemareno. Štoviše, učenici upravo sad mogu iskoristiti svaku priliku za čitanje.

U smislu vrednovanja, za razrednu nastavu dovoljno će biti pratiti aktivnost učenika - jesu li sve zadaće i vježbe izrađene te dati učenicima da naprave neki od kompleksnijih zadataka koji služe

sintezi znanja, a poticajni su za učenje (izrada plakata, umnih mapa, crteža, sastavaka, kvizova). U razrednoj nastavi ne preporuča se učenika usmeno ispitivati tijekom nastave na daljinu.

Zaključivanje ocjena na kraju godine

Zaključna ocjena na kraju godine izvodi se na sličan način kao što je bilo i prije. Uzimaju se u obzir svi elementi vrednovanja i cjelokupni rad učenika tijekom cijele nastavne godine. Ocjenjivanje je pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikova rada. Dakle, na jednak se način uzimaju u obzir ocjene i rad tijekom nastave na daljinu, kao i one iz ostatka nastavne godine.

Ako epidemiološka situacija i provođenje nastave na daljinu to budu zahtijevali, Ministarstvo će predložiti izmjenu Zakona o odgoju i obrazovanju te omogućiti da se ne izvodi zaključna ocjena u razrednoj nastavi i odgojnim predmetima u predmetnoj nastavi u osnovnoj školi (Tjelesna i zdravstvena kultura, Glazbena kultura, Likovna kultura). No isto tako, sasvim je moguće da se to i ne dogodi.

Završne preporuke za roditelje

S obzirom na izvanrednu situaciju, roditelji u ovom trenutku više nego ikad trebaju biti uključeni u rad škole, ali i u osiguravanje kruga povjerenja, a posebno je to izraženo kod učenika u razrednoj nastavi u osnovnoj školi. Svima nam je na prvom mjestu dobrobit samih učenika koje kvalitetnim povratnim informacijama trebamo poticati na učenje. Pritom je ocjenjivanje u drugom planu. S obzirom na to da smo se svi našli u potpuno novoj situaciji i vrsti nastave, važno je da svi - učitelji, učenici i roditelji, imaju razumijevanja jedni za druge.

Roditeljska je uloga poticati djecu da samostalno odrađuju sve zadatke i ohrabriti ih da se za sve nejasnoće obrate učiteljima. Odgovornost je roditelja da pomognu djeci – ali ne i raditi umjesto njih. Iako je razumljivo nastojanje roditelja da djeca postignu bolje rezultate, a time i ocjene, pomoć roditelja ne smije prijeći u pisanje zadaća umjesto učenika, ili pritisak na djecu i učitelje vezano uz bolje ocjene. Roditelji na taj način štete razvoju odgovornosti i samostalnosti kod djece i umanjuju njihove šanse za samostalno snalaženje u procesu odrastanja i školovanja. Roditelji su ti koji moraju odgajati svoju djecu da ne varaju, ne prepisuju i da cijene rad, kako svoj, tako i tuđi.

Na kraju je važno naglasiti i sljedeće: u ovakvim izvanrednim uvjetima, odluke se donose sukladno preporukama stručnjaka i epidemiološkoj situaciji. Uslijed promjena okolnosti možemo očekivati i promjene nekih odluka, ali one sigurno neće biti donesene na štetu učenika ili njihovih mogućnosti za nastavak obrazovanja.

Vjerujemo ipak u bolje sutra te da ćemo se uskoro vratiti u naše učionice!

**Prema Uputama za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu, MZO, travanj, 2020.*